

Spoločné zasadnutie Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV a Československej sociologickej spoločnosti ČSAV

Ako sa to konštatovalo v dokumente Predsedníctva ÚV KSC „Vývoj, súčasný stav a úlohy spoločenských vied“, očakávajú pracovníkov v marxisticko-leninskej sociológii, v úzkej spolupráci s predstaviteľmi ďalších spoločenských vied, náročné a zodpovedné úlohy späté s úlohami Komunistickej strany Československa pri riadení rozvoja socialistickej spoločnosti. Marxisticko-leninská sociológia má nezastupiteľné miesto v poznávaní rozmanitých stránok a oblastí spoločenského života, zákonitostí jej ekonomického, sociálno-politického a duchovného rozvoja, ako aj pri formovaní nového socialistickeho spoločenského vedomia pracujúcich. Takýmto účinným nástrojom poznania a spoločenských premien môže byť marxisticko-leninská sociológia však iba vtedy, keď sa dôsledne rozvíja na metodologickej základni marxizmu-leninizmu, keď vychádza pri svojej práci z požiadaviek spoločenskej praxe, tak ako ich formuluje rozhodujúci riadiaci subjekt socialistickej spoločnosti – Komunistická strana Československa.

Niet sporu o tom, že v procese rozvoja marxistického sociologického myslenia u nás zohráva významnú úlohu vedecká spoločnosť združujúca veľký kolektív profesionálnych pracovníkov v odbore sociológie, príbuzných spoločenských vied ako aj spoločenskej praxe. Spoločné zasadnutie Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV a Československej sociologickej spoločnosti ČSAV pri príležitosti 10. výročia vzniku Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 2.–3. decembra 1974 v Domove vedeckých pracovníkov SAV v Smoleniciach, bolo plne v znamení naliehajúcej potreby kritickéj analýzy vývoja marxisticko-leninskej sociológie v uplynulom období a formulovania úloh sociologickej spoločnosti pri jej ďalšom rozvoji.

Na slávnostnom zasadnutí predniesol referát o výsledkoch desaťročnej činnosti Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV jej predseda prof. Juraj Zvara, prodekan fakulty Vysokej školy politickej ÚV KSC v Bratislave. Vo svojom referáte sa zamerail na zhodnotenie výsledkov činnosti vedecko-výskumných pracovníkov na Slovensku, na zhodnotenie intenzívneho úsilia o marxisticko-leninskú profiláciu týchto pracovísk, nakoľko tieto skutočnosti v rozhodujúcej miere ovplyvňujú rozvoj marxisticko-leninského sociologického myslenia na Slovensku a teda aj možnosti efektívneho pôsobenia vedeckej sociologickej spoločnosti.

Vznik Sociologického ústavu SAV, Katedry sociológie FFUK, Československého výskumného ústavu práce a sociálnych vecí, Výskumného ústavu životnej úrovne, Výskumného ústavu kultúry a verejnej mienky, rozvoj sociologického výskumu na rozmanitých rezortných výskumných ústavoch (Ústav ekonomiky poľnohospodárstva a výživy) a ústavoch SAV (Ústav architektúry a stavebníctva SAV),

na Vojenskej politickej akadémii K. Gottwalda, na Vysokej škole ekonomickej, na vysokých školách v Nitre (Katedra pedagogiky a sociológie Vysokej školy poľnohospodárskej), v Žiline, Prešove a Košiciach, ale tiež narastajúci počet sociológov pracujúcich v podnikovej sfére a v národných výboroch rozšíril celkový počet profesionálne pracujúcich sociológov na Slovensku do takej miery, že spoločenská potreba činnosti vedeckej organizácie neustále narastá.

Vedecká spoločnosť sociológov na Slovensku postupne utvárala možnosti pre komunikáciu vedeckých informácií a skúseností tejto širokej a pomerne heterogénnej skupine odborníkov tak v národnom, ako aj medzinárodnom meradle. Za uplynulé obdobie sa v značnej miere prejavila tendencia narastania záberu sociologickej analýzy v celku spoločenskej skutočnosti, čo sa v činnosti vedeckej sociologickej spoločnosti prejavilo v ustanovení nových sekcií.

V súčasnom období aktívne pracuje deväť odborných sekcií Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV: 1. metodologická sekcia; 2. sekcia sociológie práce; 3. sekcia sociológie poľnohospodárstva a vidieka; 4. sekcia sociológie kultúry a voľného času; 5. sekcia sociológie mládeže; 6. sekcia sociológie urbanistiky; 7. sekcia politických a národnostných vzťahov; 8. sekcia sociológie rodiny a zamestnaných žien; 9. sekcia sociológie medicíny a zdravotníctva.

V jednotlivých sekciách pracuje v súčasnosti vyše 200 riadnych členov Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV. Ich činnosť je zameraná tak na odborný rast členov spoločnosti (prednášky domácich a zahraničných odborníkov, vydávanie bulletinov), ako aj na sprostredkovanie výsledkov vedecko-výskumnej činnosti širšej odbornej verejnosti, pracovníkom spoločenskej praxe. Vedecké konferencie, sympózia a kolokvia, zvyčajne s medzinárodnou účasťou, sa organizujú za spolupráce príslušných riadiacich orgánov a spoločenských organizácií. Ich cieľom je súčasne zabezpečiť čo najkomplexnejšie postihnutie aktuálneho spoločenského javu alebo problému a sústrediť tak vedecko-výskumné poznatky z najväčšieho počtu vedecko-výskumných pracovísk, pracovísk vysokých škôl, spoločenských organizácií, riadiacej praxe. Účasť zahraničných účastníkov, prevažne zo socialistických krajín, umožňuje neustálu konfrontáciu úrovne a orientácie nášho sociologického bádania.

Osobitnú pozornosť širokej odbornej verejnosti a riadiacej spoločenskej praxe sústreďujú na seba kolokvia sociológie práce, ktoré každé dva roky organizuje sekcia sociológie práce Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV v spolupráci so Sociologickým ústavom SAV, Ústavom pre filozofiu a sociológiu ČSAV a Ministerstvom práce a sociálnych vecí SSR.

Prvé medzinárodné kolokvium, ktoré sa konalo r. 1965, riešilo aktuálne otázky vymedzenia problematiky sociológie práce ako špeci-

fickej sociologickej disciplíny a perspektívy jej aplikácie v spoločenskej praxi. Nasledujúce kolokvia nastoľovali už špeciálne problémy spadajúce pod záujem marxisticko-leninskej sociológie, ako napr. fluktuácia a sociálna mobilita (II. kolokvium), socialistická revolúcia a industrializácia Slovenska (III. kolokvium), sociálne prognózovanie a sociálne plánovanie (IV. kolokvium). Usporiadatelia dbajú na to, aby nastoľované témy boli analyzované čo najkomplexnejšie, pretože je to jedna zo záruk, že riešenie a závery prijaté na kolokviách môžu byť skutočným prínosom pre spoločenskú prax. Stalo sa už pravidlom, že kolokviá sa zúčastňujú okrem sociológov aj psychológovia, právnici, ekonómovia a odborníci z ďalších vedeckých disciplín. Výsledky doterajších kolokvií boli zhrnuté do osobitných zborníkov a určitý výber z posledného prináša časopis Sociológia, číslo 6 z roku 1973.

Zásľuhou rozsiahlej činnosti sekcie mládeže Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV sa stáva príznačnou črtou rozvoja sociologického výskumu mládeže jeho ideová, organizačná a materiálna spätosť so Socialistickým vzťahom mládeže. Táto spolupráca bola možná najmä preto, že sekcia mládeže venovala pri rozvoji svojej činnosti po roku 1970 veľkú pozornosť analýze sociálnych a gnozeologických koreňov ideovej krízy našej spoločnosti, najmä ideovo-politickej dezorientácie mládeže a úlohe, ktorú tu zohrali niektoré tendencie v samotnej sociológii mládeže. V materiáli *Súčasný stav a perspektívy rozvoja sociológie mládeže na Slovensku*, ktorý prerokovalo Predsedníctvo Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV, sú obsiahnuté mnohé úlohy, ktorých realizácia podmienila úspešný rozvoj spolupráce sekcie so spoločenskou praxou a napomohla marxisticko-leninskej profilácii sociologického výskumu mládeže.

Najvýraznejšou formou práce bolo organizovanie vedecko-praktických konferencií zameraných na problematiku komunistickej výchovy mládeže. Sekcia má zásluhu na usporiadaní prvej celoslovenskej konferencie k problematike sociológie mládeže (Prešov 1967). Výsledky jednotlivých konferencií boli postupne publikované vydavateľstvom Smena (Sociologické aspekty komunistickej výchovy mládeže z hľadiska práce SZM – Smolenice 1972, Sociologické aspekty komunistickej výchovy učňovskej a pracujúcej mládeže – Smolenice 1973; Mladá generácia robotníckej triedy a sociálne plánovanie priemyselného podniku z hľadiska práce SZM – Smolenice 1974). Materiály z konferencie *Aktuálne otázky socialistickej výchovy mládeže na stredných školách* vydal ÚV SZM v Prahe pre potreby pléna ÚV SZM k problematike stredných škôl.

Sekcia sociológie mládeže ako jediná zo sekcií systematicky vydáva svoj bulletin *Študijné materiály*, v ktorom vychádzajú preklady popredných odborníkov z oblasti sociologického výskumu mládeže v socialistických krajinách, osobitne zo Sovietskeho zväzu. Bul-

letín vydáva sekcia sociológie mládeže spoločne so Slovenskou ústrednou politickou školou SZM.

Hodnotné vedecké konferencie usporadúva aj sekcia sociológie rodiny a zamestnanej ženy v úzkej spolupráci so Sociologickým ústavom SAV a Slovenským ústredným výborom zväzu žien. Osobitný význam mali konferencie usporiadané r. 1972 na tému *Žena a rodina v zrkadle spoločenského výskumu ČSSR* a r. 1973 na tému *Rodina a spoločenskovo-výchovné inštitúcie pri socialistickej výchove mládeže*. Ich výsledky dobre pripravili sekciu na zorganizovanie medzinárodnej konferencie na tému *Žena a rodina v socialistických krajinách*, ktorá sa uskutoční v roku 1975 pri príležitosti Medzinárodného roku ženy vyhláseného OSN.

Skutočnosť, že vedecko-organizačná činnosť Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV sa rozvíja v úzkej spolupráci s riadiacimi a spoločenskými organizáciami, umožňuje pohotovo reagovať na spoločenské potreby praxe a pozitívne tak rozvíjať závery XIV. zjazdu KSC a uznesenia plén ÚV KSČ v podmienkach dobrovoľnej spoločenskej organizácie vedeckých pracovníkov.

Positívne výsledky, ktoré dosiahla v uplynulom období Slovenská sociologická spoločnosť SAV, nemožno hodnotiť iba ako izolovaný slovenský prínos. Sú výrazom integrácie a koordinácie úsilia slovenských a českých marxisticko-leninských sociológov. Tieto výsledky predstavujú tak iba jeden z mnohých príkladov úspechov pri upevňovaní jednoty českého a slovenského národa. Ďalšie zdokonalovanie tejto spolupráce je jedinou zárukou, že marxisticko-leninská sociológia bude pripravená pohotovo reagovať na náročné požiadavky spoločenskej praxe pri riadení rozvoja socialistickej spoločnosti.

V závere svojho vystúpenia zdôraznil prof. Juraj Zvara, že Slovenská sociologická spoločnosť SAV sa hrdlo hlási k revolučným tradíciám Slovenského národného povstania, a pripomenul, že bez oslobodenia Československa slávnou Sovietskou armádou by sa nemohla naša spoločnosť uberať cestou výstavby komunistickej spoločnosti. Vďaka revolučným premenám našej spoločnosti sa utvorili objektívne podmienky aj pre rozvoj marxisticko-leninskej sociológie.

Slovenská sociologická spoločnosť SAV sa bude aj naďalej usilovať čo najväčším díelom prispievať svojou poznávacou a vedecko-organizačnou činnosťou k realizácii odkazu týchto revolučných tradícií, k rýchlejšiemu napredovaniu ku komunizmu. V tomto duchu sa bude usilovať o upevnenie jednoty ideologického frontu, angažovane rozvíjať kritiku reakčných, revizionistických a buržoáznych sociologických teórií a koncepcií a konkrétnymi pozitívnymi výsledkami rozvíjať marxisticko-leninskú sociológiu. V tejto náročnej práci sa bude oveľa intenzívnejšie ako doteraz rozvíjať spolupráca so sociológmi v socialistických krajinách, najmä v ZSSR.

So závažným referátom vystúpil na zasadnutí akademik Andrej Sirácky. Zameral sa predovšetkým na otázky ďalšieho rozvoja marxisticko-leninskej sociológie v konfrontácii s jej doterajším vývojom u nás a úlohami, ktoré pred ňu stavajú náročné otázky rozvoja socialistickej spoločnosti. Je mimo každú pochybnosť, že sociológia ako veda o štruktúre a dynamike spoločnosti nemôže byť iná ako marxistická. Pripomenul, že sociológiu môžeme budovať iba v systéme marxizmu-leninizmu a na teoreticko-metodologickom základe historického materializmu. Veľkou prednosťou marxizmu-leninizmu v porovnaní s jednostrannými a metafyzicky rozpracovanými sociologickými teóriami je to, že marxistická teória spoločnosti sa rozvíjala v úzkej spätosti s filozofiou, politickou ekonomikou, vedeckým komunizmom a s revolučným hnutím robotníckej triedy a ostatných pokrokových spoločenských síl. Ujašňovať všetky súvislosti z hľadiska riešenia teoretických a praktických otázok predmetu a miesta marxisticko-leninskej sociológie v systéme marxizmu-leninizmu a v systéme spoločenských vied, objasňovať jej teoretické základy, metodologickú orientáciu, ideologickú a spoločenskú funkciu, jej triednosť a stranickosť — to všetko sú úlohy, ktoré majú bytostný význam v súčasnosti a od ktorých problémov sa nezmôžno odľahovať.

Najmä určitá časť sociológov, ktorá skôr tenduje k úplnej izolácii sociológie od filozofie, od všeobecnej teórie a nezávisle od nej rozvíja „empíriu“, „metódy“, hľadá „pravdepodobnosť“, „pravidelnosť“, prípadne „zákon stredného dosahu“ namiesto všeobecných sociologických zákonov, by si mala uvedomiť, že historický materializmus ako štrukturálnu časť filozofie je potrebné jeho predmetom a kategóriami včleniť do logicko-metodologického systému filozofie. Za takéto kategórie, ktorých rozpracovanie v marxistickej sociológii a filozofii je potrebné venovať zvýšenú pozornosť, označil akademik A. Sirácky spoločenské bytie, spoločenské vedomie, základnú, nadstavbu, sociálny a kultúrny systém, sociálno-ekonomickú formáciu, historické typy, sociálnu a triednu štruktúru, spoločenský zákon, pokrok a regres, sociálnu kontrolu, sociálne normy, symboly, idey, hodnotový systém, revolúciu, vedeckotechnickú revolúciu, produkciu a „sebaprodukcii“ ľudského sveta a rôzne kategórie ďalších vied. Včlenenie filozofických kategórií historického materializmu do systému filozofie si vyžaduje jasnú koncepciu predmetu a „problémových okruhov“ historického materializmu.

Za Československú sociologickú spoločnosť ČSAV pozdravil slávnostné zasadnutie podpredseda Čs. sociologickej spoločnosti prof. Jaroslav Kohout. Vo svojom prihovore zvýraznil mnoho pozitívnych skutočností, ktoré vyplynuli práve z rozvoja účinnej spolupráce českých a slovenských marxisticko-leninských sociológov. Či už je to oblasť výskumu mládeže, rodiny a ženy, práce, teórie a metodológie, všade tu badať užitočnú spoluprácu

oboch vedeckých spoločností. Je to výrazný prvok črtajúcej sa nevyhnutnosti posilňovať tendencie po komplexnom objasňovaní problematiky, po interdisciplinárnom prístupe k riešeniu jednotlivých vedeckých problémov, rozširovania spolupráce vedeckých pracovníkov s pracovníkmi riadiacej a spoločenskej praxe. Rozhodujúcim prvkom v posilnení týchto tendencií je aj uznesenie Predsedníctva ÚV KSC o spoločenských vedách, kde sa jednoznačne zdôrazňuje účasť spoločenských vied, a teda aj sociológie, na vedeckom rozpracovávaní plánovaného rozvoja socialistickej spoločnosti. Problematika riadenia a plánovania nepredstavuje už v súčasnosti úzko vymedzenú problematiku presadzujúcu sa v sociológii v niektorých jej oblastiach pod vplyvom ekonomickej vedy, ale stáva sa nevyhnutným východiskom a vyústením veľkého poznávacieho úsilia celej marxisticko-leninskej sociológie.

Vo svojom vystúpení osobitne zdôraznil niektoré skutočnosti, ktoré naznačujú, že v ďalších rokoch dôjde nesporne k zintenzívneniu zahraničných stykov a k zlepšeniu kontaktov so sociologickými pracovníkmi v socialistických krajinách ako jedného z určujúcich predpokladov zjednotenia a zefektívnenia účinnosti marxisticko-leninskej sociológie v oblasti ideologického boja.

V mene Československej sociologickej spoločnosti ČSAV vystúpil na slávnostnom zasadnutí aj s. Karel Rychtařík. Vo svojom obsiahlom referáte (ktorý uverejní v plnom znení časopis Sociológia 2—1975) sa zaoberal otázkami významu metodológie pre rozvoj marxisticko-leninskej sociológie. Vychádzajúc z klasikov marxizmu-leninizmu dokumentoval význam metodologickej orientácie marxistickej sociológie na dialektický materializmus, na potrebu jej rozvoja v rámci systému marxizmu-leninizmu.

Marxistický materialistický prístup umožňuje chápať spoločnosť ako jednotný a vyvíjajúci sa organizmus. Materialistická dialektika je najvšeobecnejšia metodologická poloha, ktorá vybauje marxistickú sociológiu postulátmi, určujúcimi kvalitu jej metód, ktoré ešte stále nie sú dopracované do uceleného systému.

Medzi základné metodologické postuláty marxizmu-leninizmu patrí požiadavka empirického, konkrétneho-historického a triedneho prístupu. Po objasnení niektorých otázok vzťahu teórie a empirie v sociológii a významu konkrétneho-historického prístupu pre kontinuitu poznávania a predvídania zdôraznil referent, že najdôležitejším postulátom prístupu marxistickej sociológie k spoločenským javom a procesom je triedny prístup.

Požiadavka vedeckej objektivity a požiadavka hodnotenia a interpretácie javov spoločenského života z pozície a z hľadiska záujmov robotníckej triedy tvoria vzájomnú väzbu v marxizme. V spoločenských vedách je objektívna pravda nerozlučne spätá s triednymi a stranickými záujmami. Marxisticko-leninská sociológia je triedna veda, kto-

rej vznik, rozvoj a svojbytná zmysluplnosť je spávaná s revolučným zápasom robotníckej triedy.

Druhý deň rokovania bol venovaný referátom o poznatkoch a výsledkoch VIII. svetového sociologického kongresu v Toronte v Kanade. O svoje dojmy a poznatky sa podelili priami účastníci kongresu prof. J. Kohout a F. Charvát. O výsledkoch II. konferencie marxistických sociológov v NDR, ktorá sa uskutočnila v máji 1974, informoval F. Tašký. O koncepcii účasti sociológov na Medzinárodnom roku ženy v ČSSR informovala J. Jančovičová.

Súčastou zasadnutia boli aj jednania výborov spoločností, na ktorých sa prerokovali najbližšie úlohy vyplývajúce zo zabezpečenia úspešnej realizácie záverov XIV. zjazdu KSC a dokumentu Predsedníctva ÚV KSC o spoločenských vedách. Na zasadnutiach boli schválené niektoré kadrové zmeny. Do funkcie úradujúceho predsedu Československej sociologickej spoločnosti ČSAV bol zvolený prof. Juraj Zvara a za úradujúceho predsedu Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV bola zvolená J. Jančovičová.

Zasadnutie sociologických vedeckých spoločností pri príležitosti 10. výročia vzniku Slovenskej sociologickej spoločnosti SAV umožnilo vo vhodný čas a adekvátnym spôsobom prediskutovať početné otázky a problémy ďalšieho rozvoja marxisticko-leninskej sociológie v ČSSR.

Ladislav Macháček

Zpráva o druhém mezinárodním semináři srovnávací kriminologie v Praze

Na podzim roku 1974 se uskutečnil v Praze v hotelu Interkontinental druhý mezinárodní seminář srovnávací kriminologie. Podnět k uskutečnění tohoto semináře vzešel na prvním mezinárodním semináři srovnávací kriminologie, který se sešel v roce 1972 v Popově v PLR.

Pořadatelem regionálního semináře v Praze byl Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR společně s Mezinárodním střediskem srovnávací kriminologie při francouzské univerzitě v Montrealu. Ve srovnání s prvním seminářem v PLR se druhého, pražského semináře zúčastnilo více delegátů ze socialistických zemí, kteří převládli nad delegáty z kapitalistických států. Kromě početné delegace z ČSSR se semináře zúčastnili zástupci z PLR, BLR, z NDR a MLR. Přihlášení byli také zástupci z SSSR, ale z technických důvodů se nedostavili. Z kapitalistických států se semináře účastnili delegáti z Anglie, Brazílie, Francie, Itálie, Japonska, Kanady, NSR, Švédska, USA a Venezuely.

Pro bližší informaci uvádím, že Mezinárodní středisko srovnávací kriminologie bylo založeno v r. 1969 na základě dohody mezi Mezinárodní kriminologickou společností, která je v otázkách boje proti kriminalitě

a její prevence poradním orgánem OSN a UNESCO, a francouzskou univerzitou v Montrealu. Jeho hlavním úkolem je rozvíjet mezinárodní kriminologické výzkumy za účasti zemí s různým společenským zřízením.

Práce semináře probíhala ve dvou sekcích, z nichž každá měla svůj vlastní program. V první sekci byl diskutován projekt připravený polskými vědeckými pracovníky z Institutu společenské profylaktiky a resocializace z Varšavy, zaměřený na výzkum společenské reakce na deviantní chování. V druhé sekci byly těžištěm dílčí zprávy, přednesené ve formě referátů a diskusních příspěvků k výsledkům výzkumu volného času delikventní mládeže, který byl uskutečněn v různých zemích. Jednáni semináře bylo ukončeno plenárním zasedáním, na němž bylo formulováno souhrnné doporučení pro práci v oblasti srovnávací kriminologie.

V další části zprávy věnujeme pozornost obsahu práce druhé sekce vzhledem k tomu, že jde o problematiku velmi aktuální, která má v boji proti kriminalitě mládeže jedno z klíčových postavení.

Tématem jednání této sekce byly především výsledky výzkumu volného času delikventní mládeže. K tomuto tématu byly předneseny čtyři úvodní referáty: kanadský, maďarský, polský a československý. V diskusi bylo referováno o dalších výzkumech zaměřených do oblasti volného času delikventní mládeže, zejména v NDR, v BLR a v Itálii.

Kromě informace o výsledcích se převážná část diskutujících zaměřila na metodologické problémy vlastního výzkumu (např. složení kontrolního souboru, jeho výběr, skladbu dotazníku, uplatnění osobnostních charakteristik, velikost vzorků atd.) a na metodologické problémy komparace.

Společný maďarsko-polsko-československý výzkum navazoval ve svých počátcích na projekt vypracovaný v Montrealu. Avšak vzhledem k rozdílnému společenskému zřízení, vzhledem k rozdílné situaci v legislativě, která ovlivňuje strukturu delikventní populace, vzhledem k rozdílným praktickým organizacím opatření na tomto úseku i vzhledem k rozdílným kulturním tradicím apod. musel být tento projekt zásadně přepracován.

Projekt přepracovali společně pracovníci z MLR a ČSSR. K takto přepracované verzi se připojili vědečtí pracovníci polští. Vznikl tak výzkumný úkol, jehož výsledky budou srovnatelné v zúčastněných socialistických zemích a v některých dílčích hlediscích s kanadskými (Kanada má v tomto směru zcela samostatné postavení, nezávislé na výzkumech probíhajících v kapitalistických státech.) Závěry výzkumu budou sloužit k prohloubení teoretických poznatků a praktických opatření v boji proti kriminalitě mládeže v zúčastněných socialistických zemích.

Vzhledem k tomu, že v sekci bylo referováno o probíhajících výzkumech, které z větší části nebyly dosud ukončeny, nemohla být zatím formulována konečná stanoviska a do-